

Креолізовані тексти з емблематикою російської агресії в семантико-текстуальній експертизі мовлення

Наталія Піддубна,

д-ка філол. наук, ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0331-0496>, e-mail: piddubnan71@gmail.com

Віталій Переяслов,

канд. філол. наук, ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3262-1210>, e-mail: vitalypereyaslov@ukr.net

Ольга Ткач,

канд-ка філол. наук, доцентка, Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5489-0657>,
e-mail: olga-korelyat@ukr.net

Зосереджено увагу на ролі графічних символів «Z» і «V» у складі креолізованих текстів, пов'язаних із поширенням нарративу російської пропаганди, у контексті російсько-української війни. Запропоновано алгоритм дій експерта, продемонстровано його застосування в семантико-текстуальній експертизі мовлення.

Ключові слова: креолізований текст; графічний символ; пропаганда; семантико-текстуальна експертиза мовлення.

Creolized texts with emblems of russian aggression in the semantic and textual examination of speech

Nataliia Piddubna, Vitalii Pereiaslov, Olga Tkach

The study focuses on the role of graphic symbols Z and V in creolized texts related to the spread of Russian propaganda narrative in the context of the Russian-Ukrainian war. The author proposes an algorithm of expert's actions and demonstrates its application in semantic and textual examination of speech.

Keywords: creolized text; graphic symbol; propaganda; semantic and textual examination of speech.

Креолізований текст — це текст, що містить знаки різних мовних (вербальних) і невербальних систем, тобто знаків, що належать до інших семіотичних систем, ніж природна мова. До засобів креолізації вербальних текстів належать образотворчі компоненти, що впливають на інтерпретацію тексту.

У сучасному дискурсі лінгвістичної семантико-текстуальної експертизи мовлення креолізовані тексти розглядають у контексті наявності/відсутності інформації щодо виправдовування (підтримки, глорифікації та ін.) певних дій, а також як потужний інструмент пропаганди певних ідей.

У нашому дослідженні зосередимо увагу на ролі символів у складі креолізованих текстів, пов'язаних із поширенням нарративу російської пропаганди, у контексті російсько-української війни.

Основи семіології були закладені Ф. де Соссюром та Ч. Сандерсом Пірсом і знайшли подальший розвиток у працях Р. Барта, який обґрунтував ідею «денотації» та «конотації», без яких не обходиться жодне семантико-текстуальне дослідження мовлення.

Пропаганда відіграє важливу роль під час воєнних дій і спрямована передусім на власне нейтрально налаштоване населення, щоб змусити його підтримати війну. Як свідчать матеріали експертизи, графеми виконують (як і решта мовних знаків) функцію символу, мають значний ідеологічний та емоційний вплив на носіїв мови. Центральне місце серед символів, що обрала Росія для пропаганди війни в Україні, належить латинським літерам Z і V. У російськомовному мілітарному дискурсі зазначені літери використовують у словах «сВобода», «За победу» тощо, утім первинне їхнє використання вочевидь було зумовлене необхідністю розмежування військових підрозділів за напрямком наступу *Zapad* і *Vostok*.

Відтак, надавати денотативного, ідеологічного значення обраним символам російським пропагандистам довелося постфактум, тому, попри намагання кремлівських ідеологів, органічних значень вони так і не здобули. Про це свідчить глумливе ставлення самих росіян до нав'язаної символіки. Зокрема, загальновідомим став віршик, який написала й озвучила співачка Монеточка: «Знают дети с малых лет, // Что такое

буква "Z". // Ведь не знают такое глупо, // Буква "Z" — это Зал*па!».

Незважаючи на доволі критичне сприйняття зазначених символів воєнної агресії певною частиною російського суспільства, це не завадило ідеологам намагатися навіть сакралізувати їх. Говорячи про сакралізацію, маємо на увазі її широке розуміння, коли під сакральним можна назвати ідеологічні роботи, виступи, які певна суспільна група приймає аксіоматично (некритично) як основу свого світогляду (зокрема, коли в російському суспільстві політична путінська ідеологія взяла верх над релігією, культурою і здоровим глуздом). Наприклад, через зображення на списі Георгія Побідоносця прапора у вигляді георгіївської стрічки, що має обриси літери Z, або ж зображень на Великодньому хлібі.

У лінгвістичній семантико-текстуальній експертизі мовлення останнім часом значного поширення набули креолізовані тексти, де невербальну частину публікації становлять зображення зазначених символів російської агресії, що різною мірою пов'язані з характеристиками вербального тексту.

Візуальні елементи передусім передають змістовно-фактуальну інформацію; як важливий складник зображення часто виступає змістовно-концептуальною інформацією, що (як і будь-який конотативний зміст) розпізнають не всі адресати.

Провідними функціями візуальних елементів у сфері інтернет-комунікації є інформативно-ілюстративна, експресивна та оцінна.

Методика аналізу креолізованого тексту із символікою війни містить такі кроки:

- 1) ідентифікація мультимодального (вербально-візуального) складника;
- 2) опис візуального компонента зображення;
- 3) опис вербального компонента зображення;
- 4) виявлення типів взаємовідносин вербального та візуального компонентів зображення;
- 5) інтерпретація змісту зображення.

Коротко розглянемо алгоритм дій експерта під час аналізування креолізованих текстів. На етапі первинного занурення в інформаційне інтернет-джерело необхідно ознайомитися із загальними характеристиками обраного сайту, звернути увагу на можливі тематики, рубрики, назву групи, характеристики учасників тощо. На наступному етапі на основі тексту проводять лінгвістичний аналіз і синтез. На прагматичному етапі спочатку стисло передають зміст публікації,

потім докладно аналізують його з видозміною і припущенням подальшого напрямку розвитку дослідження. у такий спосіб вибудовують парадигму використання вербальної інформації, кліше, фраз, термінів у структурно й ситуативно схожих мовленнєвих прикладах.

Під час аналізування семантичної структури креолізованих текстів із символікою російської агресії доцільно розпочинати з визначення:

- предмета мовлення/тематики (про кого/що і що саме йдеться);
- ставлення до предмета мовлення (оцінка адресантом предмета мовлення);
- комунікативної мети (навіщо повідомляють аналізовану інформацію).

Проілюструймо прикладом з практики експертної роботи (див. рис. 1).

Рис. 1

Спочатку ми ідентифікували й описали вербальний і візуальний компоненти наведеного креолізованого тексту. Візуальний компонент містить зображення символу Z та осіб у військовій формі різних часів. Вербальний компонент складається із загального заклик-гасла «ПОБЕДА БУДЕТ ЗА НАМИ!», що становить тематично-змістовий центр зображення, та пояснювального речення, яке обґрунтовує головну думку: «Низкий поклон нашим воинам, которые сегодня, как и наши деды в 1945-м, ведут борьбу с нацизмом».

Вербальна частина співвідноситься із зображенням символу агресії РФ, літери Z у правій верхній частині зображення та доповнюється ним на денотативному рівні. Крім того, відбувається кореляція на семіотичному рівні між зображенням на тлі пропагандистської листівки часів Другої світової війни із зображенням солдатів Радянської армії, які встановлюють прапор, імовірно, над Рейхстагом, та Z, чим ототожнюється їх

символічне значення як емблематики перемоги, пропагується наратив: російські солдати ведуть боротьбу з нацизмом (німецьким — у Другій світовій війні й українським — у 2022—2023 рр.). Аналогію з боротьбою проти нацизму підкреслено гаслом часів Другої світової війни «Победа будет за нами!», модернізоване з указівкою на російську армію внаслідок використання латинської літери Z.

Шляхом лексико-синтаксичного та граматичного аналізу визначено, що це висловлювання виражено у формі інклюзивного непрямого заклику-гасла «Победа будет за нами!», посиленого використанням латинської літери Z як символу російської армії та її агресивних дій в Україні, етикетного фразеологізму «низкий поклон», ужитого на знак подяки російським воїнам. На семантичному рівні лексичним маркером поняття «підтримка» є вживання особового займенника «мы» («за нами»), присвійного «наши»

(«как и наши деды в 1945-м, ведут борьбу с нацизмом»), що вказує на ототожнення користувачем себе з учасниками зображуваних подій.

На основі дискурсивного, змістового та предметно-тематичного аналізу визначено, що у цьому висловлюванні міститься інформація щодо підтримки діяльності В. Путіна та збройного вторгнення російської армії на територію України, виражена у формі заклику-гасла.

Проаналізоване повідомлення містить також оцінку інформацію, а саме: негативно оцінює Україну через використання негативно-оцінного компонента, вираженого лексемою «нацизм». У сучасному дискурсі актуальний зміст наведеного слова — підкреслити негативне ставлення до України та до її захисників.

Дослідження креолізованих текстів із символікою війни потребує пильнішого розгляду з огляду на їх ідеологічно-пропагандистську мобільність і значеннєву сугестію.

Використання судових експертиз із метою формування профайлінгової моделі й ідентифікації суб'єкта кримінального правопорушення

Тетяна Подзолкова,

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0096-3678>, e-mail: t.podzolкова@khai.edu

В Україні правоохоронні органи тільки починають запроваджувати в свою діяльність методи профілювання з метою більш ефективної боротьби зі злочинністю. Враховуючи зарубіжний досвід, важливо своєчасно розвивати впровадження таких методів. Збираючи дані про минуле та поведінку підозрюваних за допомогою складних аналітичних методів, профайлери можуть створити вичерпні портрети злочинців, щоб поліція могла приймати більш обґрунтовані рішення про те, як найкраще запобігти майбутнім правопорушенням.

Ключові слова: судова експертиза, профайлінг, профайлінгова модель, профілювання, профіль злочинця, криміналістичне моделювання, психологічний профіль.

The use of forensic examinations with the purpose of forming a profiling model and identifying the subject of a criminal offense

Tetiana Podzolкова

In Ukraine, law enforcement agencies are just beginning to introduce profiling methods in their activities in order to fight crime more effectively. Taking into account foreign experience, it is important to develop the implementation of such methods in a timely manner. By gathering data about suspects' past and behavior through sophisticated analytical techniques, profilers can create comprehensive portraits of criminals so that police can make more informed decisions about how best to prevent future offending.

Keywords: forensic examination, profiling, profiling model, criminal profile, forensic modeling, psychological profile.

Сучасні методи профілювання пройшли довгий шлях від часів, коли профайлери повинні були покладатися виключно на інтуїцію та передчуття, засновані на особистому досвіді й розумінні. Сьогодні передові алгоритми використовують

для аналізу значних добірок даних для виявлення моделей поведінки, звичок і характеристик правопорушників. Профілювання тісно пов'язано із судово-медичними експертизами, адже передбачає аналіз різних доказів — таких, як ДНК,